

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

**DĖL PUBLIKACIJOJE „PINIGUS TIKRINKITE PRIE KASOS“ („ŠIAULIAI PLIUS“,
2009-07-03, NR. 267) PASKELBTOS INFORMACIJOS**

2009 m. gruodžio 9 d. Nr. SPR-78

Vilnius

Š. m. liepos 21 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjų UAB „Šiaulių lyra“ generalinio direktoriaus pavaduotojo Tautvydo Šliauterio (įgaliojimo pasirašyti skundą patvirtinimas gautas 2009-08-21) ir „Vaivorykštės“ korporacijos prezidento Anrido Vinklerio skundą dėl publikacijoje „Pinigus tikrinkite prie kasos“ („Šiauliai plus“, 2009-07-03, Nr. 267) paskelbtos informacijos. Pareiškėjai skunde nurodė, jog šioje publikacijoje buvo pateikti tikrovės neatitinkantys ir dalykinę UAB „Vaivorykštė“ ir UAB „Šiaulių lyra“ reputaciją bei A. Vinklerio garbę ir orumą pažeidžiantys duomenys. Pareiškėjai teigia, jog skundžiamoje publikacijoje yra nurodyta, kad prekybos centre „Lyra“, kuris priklauso UAB „Šiaulių lyra“, kuri yra korporacijos „Vaivorykštė“ dalis (savininkas – Anridas Vinkleris), veikia neskaidri, nekokybiška ir klaidinanti pirkėjus apskaita bei dirba neprofesionalūs bei nesąžiningi darbuotojai. Pareiškėjai skunde nurodė, jog publikacijoje taip pat nurodoma, kad prekybos centre į čekius mušamos pirkėjo nepirktos prekės, nurodomos mažesnės prekių kainos, sistemingai ir sąmoningai apgaulinėjami ir apskaičiuojami pirkėjai, o jiems apgaulę pastebėjus, pinigus gražina patys darbuotojai iš savo piniginių. Šie teiginiai, pasak pareiškėjų, neatitinka tikrovės. Pareiškėjai atkreipė dėmesį, kad skundžiamos publikacijos tendencingumą ir nesąžiningumą ypač iliustruoja teiginys, jog pirkėja, pirkusi faršą, neva atgavo iš pardavėjos pinigus, kai ši iš naujo pasvėrė faršą, kadangi faršas parduodamas mėsos skyriuje, kuriame pinigai už prekes nėra imami iš pirkėjų, nes jie sumokami išeinant iš savitarnos salės per kasas. Skunde taip pat nurodyta, jog skundžiama publikacija akivaizdžiai įtakoja pirkėjų srautus, jų apsisprendimą pirkti bei šios įmonės pagrindinio akcininko A. Vinklerio garbę ir orumą, nes jam priklausančiame prekybos centre dirba žmonės, apgaulinėjantys pirkėjus, sąmoningai juos apskaičiuojantys, kurie nurodo netikslias prekių kainas ir net jas padidina. 2009-08-07 gautame skundo prašymo papildyme pareiškėjas prašo: 1) įspėti VšĮ „Šiauliai plus“ dėl įvykdytų Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimų pažeidimo; 2) pareikalauti, kad VšĮ „Šiauliai plus“ savaitraštyje „Šiauliai plus“ paneigtų tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią asmens garbę ir orumą bei kenkiančią dalykinei reputacijai ir teisėtiems interesams; 3) jei skundas bus pripažintas pagrįstu, paskelbti inspektorius sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ ir Žurnalistų etikos inspektorius tarnybos interneto tinklalapyje bei šio sprendimo rezoliucinę dalį įpareigoti paskelbti VšĮ „Šiauliai plus“ leidžiamame savaitraštyje „Šiauliai plus“.

Tirdamas pareiškėjų skundą, žurnalistų etikos inspektorius Romas Gudaitis (nuo 2009-11-17 į žurnalistų etikos inspektorės pareigas buvo paskirta Zita Zamžickienė) raštu kreipėsi į laikraščio „Šiauliai plus“ vyriausiąją redaktorę Jūratę Sobutienę, prašydamas paaiškinti ginčo objektu esančiuose teiginiuose: „Moteris piktinosi „Lyros“ parduotuvės prekybininkų elgesiu, nes ne kartą buvo apgauta“, „Kasos čekyje būdavo nurodoma daugiau prekių, negu klientas perka – maža ką, gal nepastebės, o dešimt litų prie dešimt – jau ir nemaža suma susidaro“, „Pirkau vieną dieną ten vištų ketvirčių, kurių kilogramas kainuoja 12 litų. Žvilgtterėjau į čekį, ne ta kaina įrašyta – 15,90 Lt. Užsukusi dar kartą įsitikinau, kad vištų ketvirčiai lentynoje – 12 litų. Kitą dieną toje pačioje parduotuvėje pirkau mėsos faršo, kurio kilogramas kainuoja 9,80 Lt. Apstulbau pažiūrėjusi į čekį. Apie mėsos faršą nebuvo net užsiminta – vietoj jo buvo įrašytos vitamininės salotos, kainuojančios 12,90 Lt – stebėjosi Nijolė“, „Moteris ėmė aiškintis su aptarnavusia pardavėja, o ši atkirtusi, kad tokių teisybės ieškotojų daug, bet ėmė iš naujo sverti faršą, kad sužinotų, kaip pati paaiškino, kokį

skirtumą reikia atiduoti. Pinigai jai buvo gražinti – pardavėja juos ištraukė iš savo piniginės“, „Po to ji sako buvusi dar kartą apmauta. Šį kartą nuskenuotas prekes tuoj pat sulyginu su čekyje surašytomis – akivaizdžiai dešimčia litų suma atrodė didesnė. Moteris paprašė parodyti, kuris produktas galėtų būti aušinimo skystis – pienas ar jogurtas, nes iš skystų produktų tik jie tebuvo pirkinų krepšelyje. „Jokio aušinimo skysčio nepirkau, o čekis rodė ką kita. Kantrybė trūko. Liečiau pakviesti vadovybę, tačiau persigandusi pardavėja suskato traukti pinigus iš savo piniginės“ – pasakojo N. Rimdžiuvienė“ paskelbtos informacijos atitikimą tikrovei įrodančias aplinkybes bei pateikti viešosios informacijos rengėjo poziciją dėl susidariusios situacijos. Vyriausiosios redaktorės paaiškinimai buvo gauti.

„Šiauliai plus“ vyriausioji redaktorė J. Sobutienė savo paaiškinimuose nurodė, jog galimybė gauti ir skleisti informaciją – viena pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, įtvirtinta Konstitucijoje bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje. Ši teisė, pasak J. Sobutienės, ir realizuota minėtame rašinyje. Vyriausioji redaktorė yra įsitikinusi, kad gerbiant žmogaus teisę gauti teisingą informaciją skundžiamoje publikacijoje ją pateikė nešališkai. J. Sobutienė paaiškino, kad rengiant publikaciją remtasi keliais informacijos šaltiniais, išklaudyta ir perteikta UAB „Šiaulių lyra“ atstovo nuomonė. Jo argumentai, susiję su žurnalistės pateiktais klausimais, J. Sobutienės teigimu, išspausdinti neredaguoti, neiškraipant gautos informacijos, be komentarų. Vyriausioji redaktorė nurodė, kad rašinyje pasinaudota ir dar vienu informacijos šaltiniu – specialisto vertinimu. Vartotojų teisių apsaugos tarnybos atstovas, anot J. Sobutienės, savo komentare akcentuoja, kad pardavėjų sukčiavimo atvejus įrodyti (tai yra patikrinti ir „Šiauliai plus“ skaitytojos, ir prekybos centro atstovų teiginius) sudėtinga, o dažniausiai apskritai neįmanoma neturint prekių pirkimo čekio, jo pasiūlyta išeitis – visus neaiškumus spręsti prie kasos, tai, pasak J. Sobutienės, ir akcentuota straipsnio antraštėje „Pinigus tikrinkite prie kasos“.

J. Sobutienė paaiškino, jog gavusi bendrovės „Šiaulių lyra“ atstovo atsakymą, kad savo teiginiams pagrįsti pirkėja turėtų pateikti prekių pirkimo čekius, žurnalistė Jolanta Šidlauskienė dar kartą susisiekt su rašinyje minima šiauliete. Vyriausiosios redaktorės teigimu, ši šiaulietė paaiškino, kad čekiai iš jos buvo paimti, kai ji parduotuvėje aiškinosi situaciją. J. Sobutienė nurodė, kad pagrindo netikėti pirkėja nebuvo, abejonių nekėlė jos emocinė būklė ar gebėjimas objektyviai vertinti situaciją.

„Šiauliai plus“ vyriausioji redaktorė paaiškino, jog bendrovės „Šiaulių lyra“ atsakyme savaitraščiui „Šiauliai plus“ teigiama, kad „Mūsų bendrovėje veikia kompiuterizuota apskaita ir Jūsų „pirkėjo“ informacija lengvai patikrinama, kas ir buvo padaryta“. Pasak J. Sobutienės, būtent UAB „Šiaulių lyros“ patikrinimo rezultatus laikraštis ir paskelbė skundžiamoje publikacijoje. Vyriausioji redaktorė atkreipė dėmesį, jog „Šiaulių lyros“ nurodytus tikrinimo rezultatus pagrindžiantys duomenys straipsnio autorei niekada nebuvo pateikti, o rezultatai nurodyti deklaratyviai, todėl tiek „Šiaulių lyros“ paaiškinimus, tiek skaitytojos pasakojimus viešosios informacijos rengėjas vertino vienodai, t. y. kaip asmenų pasakojimus ir paaiškinimus apie įvykį, kai nebuvo pateikti jokie juos pagrindžiantys įrodymai. Be to, J. Sobutienė pastebėjo, jog straipsnyje aprašomos skirtingų asmenų nuomonės vertinant tą patį įvykį, t. y. pirkėjos istorijos versija ir pardavėjo. Tokiu būdu, pasak vyriausiosios redaktorės, buvo užtikrinta, jog straipsnio skaitytojai gautų visapusišką ir nešališką situacijos aprašymą ir galėtų patys susiformuoti nuomonę apie tai, kas yra teisinga, o kas – ne, taip pat kuo verta tikėti, o kuo – ne. J. Sobutienė patikino, jog straipsnio autorė neturėjo pagrindo kaip teisingą informaciją straipsnyje nurodyti tik UAB „Šiaulių lyra“ pateiktą informaciją, kadangi UAB „Šiaulių lyra“, kaip ir straipsnyje aprašoma pirkėja, pateikė paaiškinimus be jokių įrodymų. J. Sobutienės teigimu, atsižvelgdama į tai bei siekdama pateikti visapusišką informaciją, straipsnio autorė pateikė abiejų šalių istorijas, konkrečiai nurodydama, kas kokią informaciją papasakojo.

Visos šios aplinkybės, pasak vyriausiosios redaktorės, suponuoja akivaizdžią išvadą, jog straipsniu objektyviai negalėjo būti pažeista reikalavime paneigti nurodytų asmenų garbė ir orumas ar dalykinė reputacija, kadangi straipsnyje buvo pateikta išimtinai vertinamojo pobūdžio informacija nekonstatuojant, jog vienos ar kitos šalies papasakota istorija yra vienareikšmiai

teisinga ar ne.

J. Sobutienė yra įsitikinusi, kad skundžiamoje publikacijoje nebuvo paskleista tikrovės neatitinkanti ir dalykinę reputaciją bei garbę ir orumą pažeidžianti informacija, todėl mano, jog pareiškėjų skundas yra nepagrįstas, o jame nurodyti reikalavimai objektyviai negali būti tenkinami ir turėtų būti atmesti.

Žurnalistų etikos inspektorė pažymi, kad asmens garbė ir orumas (dalykinė reputacija) yra ginami, kai nustatoma šių faktinių aplinkybių visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina asmens garbę ir orumą (juridinio asmens atveju – dalykinę reputaciją); 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pažymėtina, kad žeminančia žmogaus garbę ir orumą (juridinio asmens dalykinę reputaciją) žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Kiekvienu atveju yra būtina atriboti žinių nuo nuomonės, nes asmens teisės yra ginamos, kai apie asmenį yra paskleidžiamos jo garbę ir orumą, dalykinę reputaciją žeminančios ir tikrovės neatitinkančios žinios. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 69 dalis nustato, jog žinia – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas ar tikri (teisingi) duomenys.

Išnagrinėjusi pareiškėjų skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorė

n u s t a t ė:

viešosios informacijos rengėjui tenka pareiga įrodyti, kad jo paskleistos žinios atitinka tikrovę, kad informuodamas visuomenę jis laikėsi visuomenės informavimo sritį reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, nepiktnaudžiavo informacijos laisve. Nagrinėjamu atveju už skundžiamos visuomenės informavimo priemonės turinį atsakingas asmuo – laikraščio „Šiauliai plus“ vyriausioji redaktorė J. Sobutienė neįrodė, jog publikacijoje „Pinigus tikrinkite prie kasos“ („Šiauliai plus“, 2009-07-03, Nr. 267) apie pareiškėjus paskleisti duomenys atitinka tikrovę. Laikraščio „Šiauliai plus“ vyriausioji redaktorė savo paaiškinimuose pripažino, kad publikacijoje aprašomi faktai objektyviai nebuvo nustatyti – „tiek „Šiaulių lyros“ paaiškinimus, tiek skaitytojos pasakojimus vertinome vienodai, t. y. kaip asmenų pasakojimus ir paaiškinimus apie įvykį, kai nebuvo pateikta jokių juos pagrindžiančių įrodymų“, „UAB „Šiaulių lyra“, kaip ir straipsnyje aprašoma pirkėja, pateikė paaiškinimus be jokių įrodymų“.

Konkrečiu atveju ginčo dėl to, kad skundžiamuose teiginiuose paskleista informacija yra apie pareiškėjus, nekilo.

Ginčo objektu esančiame teiginyje „Moteris piktinosi „Lyros“ parduotuvės prekybininkų elgesiu, nes ne kartą buvo apgauta“ publikacijoje aprašomų įvykių (kasos čekyje įrašyta ne ta prekės kaina, nurodyta daugiau prekių negu klientas perka) pagrindu pareiškėjų veiksmai įvertinami taip, kad jiems priskiriama konkreti savybė, kuri aiškiai išsakyta – apgaudinėjimas, taip pat, ar ji atitinka tikrovę gali būti patikrinta, vadinasi yra paskleisti konstatuojamieji duomenys, t. y. žinia. Šios žinios atitikimo tikrovei fakto už laikraščio turinį atsakingas asmuo – vyriausioji redaktorė J. Sobutienė neįrodė. Todėl nagrinėjamu atveju taikytina paskleistų duomenų neatitikimo tikrovei, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai, prezumpcija. Nagrinėjamame teiginyje paskleista žinia yra pareiškėjus žeminančio pobūdžio, kadangi jiems priskirta teisės ir geros moralės požiūriu nepriimtina savybė – pirkėjų apgaudinėjimas.

Ginčo teiginyje „Kasos čekyje būdavo nurodoma daugiau prekių, negu klientas perka – maža ką, gal nepastebės, o dešimt litų prie dešimt – jau ir nemaža suma susidaro“ paskleisti duomenys

apie tai, kad pareiškėjų parduotuvės kasos čekyje būdavo nurodoma daugiau prekių negu klientas perka, reiškia naujos informacijos pateikimą, ir tai yra žinia. Žiniai, skirtingai negu nuomonei, yra taikomas tiesos kriterijus. Šiuo atveju jokių įrodymų, kad nagrinėjame teiginyje paskleista žinia atitinka tikrovę viešosios informacijos rengėjas nepateikė. Įrodymais nepagrįsta žinia, jog pareiškėjų parduotuvės kasos čekyje nurodoma daugiau prekių negu klientas perka, diskredituoja asmenį, yra žeminančio asmens garbę ir orumą bei dalykinę reputaciją pobūdžio, kadangi nesąžiningos komercinės veiklos vykdymas, netinkamas kasos darbo organizavimas visuomenėje suprantamas vienareikšmiškai neigiamai.

Ginčo objektu esančiame teiginyje „Pirkau vieną dieną ten vištų ketvirčių, kurių kilogramas kainuoja 12 litų. Žvilgterėjau į čekį, ne ta kaina įrašyta – 15,90 Lt. Užsukusi dar kartą įsitikinau, kad vištų ketvirčiai lentynoje – 12 litų. Kitą dieną toje pačioje parduotuvėje pirkau mėsos faršo, kurio kilogramas kainuoja 9,80 Lt. Apstulbau pažiūrėjusi į čekį. Apie mėsos faršą nebuvo net užsiminta – vietoj jo buvo įrašytos vitamininės salotos, kainuojančios 12,90 Lt – stebėjosi Nijolė“ yra paskleista faktinio pobūdžio informacija apie pareiškėjų parduotuvės veiksmus (čekyje įrašyta didesnė prekės kaina nei nurodyta prekybos salėje, vietoj vienos maisto prekės – mėsos faršo įrašyta kita – salotos), kurie nesuderinami su sąžininga verslo praktika, tinkamu kasos darbo, kaip vienos iš buhalterinės apskaitos sričių, organizavimu. Tokie veiksmai, kai kasos čekyje įrašoma ne ta kaina ir ne ta prekė, yra patikrinami faktai, jų egzistavimas ir atitikimas tikrovei gali būti nustatytas įrodymų pagalba, todėl darytina išvada, jog yra paskleisti ne vertinamojo, o konstatuojamojo pobūdžio duomenys, t. y. žinia. Šios žinios atitikimo tikrovei laikraščio „Šiauliai plus“ vyriausioji redaktorė neįrodė. Todėl atsižvelgiant į išdėstytus argumentus laikytina, kad nagrinėjame teiginyje paskleista žinia neatitinka tikrovės, diskredituoja pareiškėjus visuomenės akyse, žemina juos.

Ginčo objektu esančiame teiginyje „Moteris ėmė aiškintis su aptarnavusia pardavėja, o ši atkirtusi, kad tokių teisybės ieškotojų daug, bet ėmė iš naujo sverti faršą, kad sužinotų, kaip pati paaikšino, kokį skirtumą reikia atiduoti. Pinigai jai buvo gražinti – pardavėja juos ištraukė iš savo piniginės“ yra paskleista konstatuojamojo pobūdžio faktinė informacija apie pareiškėjo parduotuvės darbuotojos veiksmus, kurie pažeidžia kasos apskaitos taisykles, atsiskaitymo su pirkėjais tvarką – pirkėjai prekės kainos skirtumas gražintas iš pardavėjos piniginės („Pinigai jai buvo gražinti – pardavėja juos ištraukė iš savo piniginės“). Tai reiškia, kad yra pateikta nauja informacija, kurią galima patikrinti įrodinėjimo priemonėmis, t.y. žinia. Įrodymų, pagrindžiančių šios žinios atitikimą tikrovei, už laikraščio turinį atsakinga J. Sobutienė nepateikė. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjame teiginyje paskleistoje neįrodytoje žinioje teigiama apie pareiškėjų parduotuvėje padarytą buhalterinės apskaitos pažeidimą, netinkamą komercinę, ūkinę veiklą, darytina išvada, jog paskleista žinia neatitinka tikrovės ir žemina pareiškėjų garbę ir orumą bei gerą vardą.

Ginčo teiginyje „Po to ji sako buvusi dar kartą apmauta. Šį kartą nuskenuotas prekes tuoj pat sulyginu su čekyje surašytomis – akivaizdžiai dešimčia litų suma atrodė didesnė. Moteris paprašė parodyti, kuris produktas galėtų būti aušinimo skystis – pienas ar jogurtas, nes iš skystų produktų tik jie tebuvo pirkinių krepšelyje. „Jokio aušinimo skysčio nepirkau, o čekis rodė ką kita. Kantrybė trūko. Liepiau pakviesti vadovybę, tačiau persigandusi pardavėja suskato traukti pinigus iš savo piniginės“ – pasakojo N. Rimdžiuvienė“ yra paskleista faktinio pobūdžio informacija, t. y. žinia apie nusipirktų nuskenuotų ir kasos čekyje atspausdintų prekių neatitikimą, apie pardavėjos atsiskaitymą su pirkėja pažeidžiant kasos operacijų taisykles („Jokio aušinimo skysčio nepirkau, o čekis rodė ką kita“, „pardavėja suskato traukti pinigus iš savo piniginės“). Jokių įrodymų, neabejotinai patvirtinančių apie šiuos neteisėtus ir nesąžiningus veiksmus, nebuvo pateikta. Taigi darytina išvada, jog nagrinėjame teiginyje yra pateikiama informacija apie faktus, kurie objektyviai nebuvo nustatyti. Žinia, jog asmuo atliko neteisėtus ir nesąžiningus veiksmus, yra akivaizdžiai žeminanti asmens garbę ir orumą, dalykinę reputaciją.

Aplinkybė, kad nagrinėjamu atveju informaciją apie pareiškėjus viešosios informacijos rengėjui suteikė Nijolė Rimdžiuvienė – ši aplinkybė užfiksuota ir publikacijoje – neatleidžia viešosios informacijos rengėjo nuo pareigos kruopščiau patikrinti informaciją, kurią nusprendžiama

publikuoti. Tai, jog publikacijoje pateiktas specialisto – Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos Šiaulių apskrities skyriaus vedėjo Vaclovo Kardašiaus – komentaras ir UAB „Šiaulių lyra“ generaliniam direktoriui bei korporacijos „Vaivorykštė“ viceprezidentui Arūnui Navickui suteikta galimybė pateikti savo poziciją, yra pozityvu, tačiau neįrodo žinios, jog pareiškėjų parduotuvėje yra apgaulinėjami pirkėjai, daromi buhalterinės apskaitos, kasos darbo organizavimo pažeidimai, atitikimo tikrovei. Viešai pateikiamoms žinioms taikomi griežtesni jų turinio paskelbimo reikalavimai, siejami su žiniomis pateikiamų faktų tikrumu ir duomenų tikslumu, galimybe patikrinti konkrečių žinių pagrįstumą. Tai įtvirtinta kaip pagrindinis visuomenės informavimo principas Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje, kurioje teigiama, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai. Viešosios informacijos rengėjas turi pareigą laikytis Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintų visuomenės informavimo principų, o jei nustatomas šių principų pažeidimas, viešosios informacijos rengėjui kyla atsakomybė. Viešosios informacijos rengėjo, publikavusio kito asmens (informacijos šaltinio) skelbiamas žinias, pareiga įsitikinti kartojamą informaciją teisingumu taip pat kyla iš Visuomenės informavimo įstatymo, kuris imperatyviai nustato pareigą neskelbti nepagrįstų, nepatikrintų, faktais neparemtų kaltinimų (22 straipsnio 8 dalies 4 punktas) ir draudimą platinti tikrovės neatitinkančią ir asmens garbę ir orumą žeminančią informaciją (19 straipsnio 2 dalis). Visuomenės informavimo įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 1 punktas įtvirtina žurnalistų pareigą teikti teisingas, tikslias ir nešališkas žinias, kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais, o jeigu nėra galimybės patikrinti informacijos šaltinio patikimumo – apie tai nurodyti skelbiamoje informacijoje. Nagrinėjamu atveju paskelbdamas žinią apie pareiškėjams priskiriamas teisės ir geros moralės požiūriu nepriimtinas savybes, tokias kaip pirkėjų apgaulinėjimas, netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymas ir kasos darbo organizavimas, viešosios informacijos rengėjas elgėsi nerūpestingai. Publikacijoje aprašomi pareiškėjų kompromituojantys faktai objektyviai nebuvo nustatyti, jų nepatvirtina jokie įrodymai.

Atkreiptinas dėmesys, jog Visuomenės informavimo įstatymo 44 straipsnio, reglamentuojančio paskelbtos informacijos paneigimą, 3 dalis įtvirtina visuomenės informavimo priemonės pareigą paskelbti atsakymą, neatsižvelgiant į tai, ar per ją paskleisti duomenys buvo paskleisti pačios visuomenės informavimo priemonės vardu, ar kito asmens vardu.

Žurnalistas visais atvejais privalo patikrinti ketinamą skelbti informaciją, laikydamasis profesinei veiklai keliamų reikalavimų, o visuomenės informavimo priemonė, paskelbusi tikrovės neatitinkančią, netikslią ar šališką informaciją apie asmenį, kuri žemina asmens garbę ir orumą, privalo šią žinią paneigti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-09-23 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008).

Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas aukščiau nurodytų reikalavimų nesilaikė, nes atsižvelgiant į tai, kad apie pareiškėją ginčo objektu esančiuose teiginiuose atsiliepiama kaip apie pirkėjus apgaulinėjantį, nesilaikantį buhalterinės apskaitos ir kasos darbo organizavimo taisyklių, skaitytojams suteikiamas akivaizdus pagrindas manyti, jog jis užsiima teisei ir gerai moralei prieštaraujančiais veiksmais. Viešosios informacijos rengėjas neįrodė, kad pareiškėjas tokia veikla užsiima, todėl, paskelbdamas ginčo teiginiuose esančias žinias apie pareiškėją, nevykdė aukščiau išvardintų teisės aktuose jam numatytų pareigų.

Visuomenei pateikiama informacija apie tam tikrus įvykius turi būti teisinga, pagrįsta faktais. Viešosios informacijos rengėjas turėtų pasverti, ar nesant jokių pateikiamą informaciją objektyviai patvirtinti galinčių įrodymų publikuoti rašinį, suponuojantį negatyvų tam tikrų konkrečių asmenų apibūdinimą, formuojantį neigiamą visuomenės nuomonę ir turintį įtakos jų komercinei veiklai. Tais atvejais, kai stokojama įrodymų apie tam tikrus faktus, rekomenduotina problemą plėtoti abstrakčiau, neatskleidžiant konkrečių asmenų, kuriems priskiriami objektyviai nenustatyti negatyvūs veiksmai, duomenų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, kituose tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose laiduojama informacijos laisvė, bet

kartu pripažįstama, jog teisė skleisti informaciją nėra absoliuti. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnį laisvė skleisti informaciją gali būti ribojama įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Asmuo, kuris naudojasi teise nevaržomai skleisti informaciją, privalo laikytis įstatymų nustatytų apribojimų, nepiktnaudžiauti informacijos laisve, įgyvendindamas šią teisę, neturi varžyti kitų asmenų teisių.

Atsižvelgdama į aukščiau aptartus argumentus, žurnalistų etikos inspektorė pareiškėjų skundą pripažįsta pagrįstu.

Remdamasi aukščiau išdėstytais motyvais ir vadovaudamasi Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 3 dalies 1 ir 2 punktais, 16 dalimi, žurnalistų etikos inspektorė

n u s p r e n d ė:

1. Įspėti viešosios informacijos rengėją VŠĮ „Šiauliai plus“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 19 straipsnio 2 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 4 punkto, 41 straipsnio 2 dalies 1 punkto pažeidimo.

2. Reikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas VŠĮ „Šiauliai plus“ nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią pareiškėjų garbę ir orumą bei dalykinę reputaciją.

3. Viešai paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, Žurnalistų etikos inspektorius tarnybos interneto tinklalapyje.

4. Išsiųsti sprendimo kopiją UAB „Šiaulių lyra“ generalinio direktoriaus pavaduotojui T. Šliauteriui, „Vaivorykštės“ korporacijos prezidentui A. Vinkleriui, VŠĮ „Šiauliai plus“ direktoriui V. Rutkauskui bei laikraščio „Šiauliai plus“ vyriausiajai redaktorei J. Sobutienei.

Rezoliucinė sprendimo dalis turi būti nedelsiant paskelbta laikraštyje „Šiauliai plus“.

Žurnalistų etikos inspektorius sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORĖ

ZITA ZAMŽICKIENĖ
